

kur
Dowództwo Frontu Wołyńskiego

Oddział II.

Sekcja Polityczna.

L.1763/II./20.

Radys *Belmeder* *Kpt Switalski*
Rowno, dnia 15 marca 1920 r.

ŚCIŚLE TAJNE
TRZYMAĆ POD KLUCZEM

Memoriał w sprawie ukraińskiej

8947 J2
NACZELNOSTWO

29. XII
NACZELNOSTWO

Wpłynęło dn. *29. XII* 1920 roku
Wyszło dn. *29. XII* 1920 roku
Załączników

DOWÓDZTWO ODDZIAŁU II.

W a r s z a w a.

Na terenie Frontu Wołyńskiego zaczyna się żywe akcja ukraińska. W Renem przebywa stale płk. MYSZKOWSKI oraz cały szereg byłych oficerów ukraińskich także z Galicji.

W stałym kontakcie z Oddziałem II. pozostaje pułk. KORSZNIIEWSKI b. kierownik oświaty i prapagandy III. Dyw. Ukr. Wdowieczeni. Jest to szczyt ukraińców a zarazem zwolennik sojuszu z Polską. W tym celu napisał też popularną historję Polski po ukraińsku aby dać możność egołowi ukraińskiemu poznać mu nie znaną dotychczas historję, tendencję, zaś całej pracy chęć zatarcia tych różnic i uprzedzeń jakie dzieliła narędy polski i ukraiński. P. aca ta wyjdzie po uzyskaniu zezwolenia Nacz. Dow. własnym nakładem. Będzie to jednym z doskonałych środków agitacyjnych przeznaczony dla ludności.

Płk. Korszniewski przedłożył Dowódcy Frontu swój memoriał który w odpisie załącza się. Dalej w kontakcie z Oddziałem II. pozostaje Per. Bukszewany dla reogstracji oficerów ukraińskich. tudzież pozostawiony przez misję ukraińską z Per. Stylerem z Nacz. Dow. tudzież ofiarował swęją współpracę Per. FLIS dla krzewienia agitacji antybolszewickiej. Wszyscy ci oficerowie będąc w kontakcie z Oddziałem II, pozostają zarazem pod dyskretnym nadzorem.

Sprawa formowania armji ukraińskiej staje się coraz bardziej popularną, coraz więcej oficerów nawet byłych "sioczników" interesuje się obecną sytuacją polityczną, wytworzoną w skutek pobytu i portraktacji Petlury w Warszawie, oraz przyjazdu specjalnej misji ukr. atamana KONOWALCA z kapitanem DRACZENKOJ Per. W.P. STILLIEREM do Rowno.

Pewnego rodzaju przeszkoda w prowadzeniu całej akcji politycznej jest zupełny brak odpowiednich dyrektyw i wskazówek z góry, któreby dozwalały usuwać miejscowe nieporozumienia i niejasności.

Fakt niedopuszczania do mających się formować armji ukr. oficerów Galicjan, komentuje się na naszą niekorzyść tłumacząc, że polityka polski w stosunku do Ukrainy jest nieszczerą i kontraterską.

Ta rzecz nam ogromnie szkodzi w pozyskaniu żywiołu ukraińskiego, gdyż ukraińcy rozumieją że tracą w ten sposób najlepszy ideowy element. Oficerowie Galicjanie bezwzględnie są wszyscy wręgo nastroszeni w stosunku do Polki ale też nadnieprzancy chcą pośredniczyć w zatarciu zasadniczych różnic i doprowadzić do zbliżenia.

Mając możność przytem powoływać się na analogiczny fakt postępowania Niemców z Legionistami, gdy dzielone ich na prawdziwych polaków, krolewianów i Austriackich h. Polaków z Galicji. Jasne postawienie całej sprawy może w tym wypadku wpłynąć tylko korzystnie na ukształtowanie się stosunków.

W obecnej chwili bolszewicy wysilają całą swoją energię na z agitowanie ludności miejscowej przeciw Polakom, usiłując sfornować głównie po wsiach druzniny bojowe. Przysyłają swoich emisaryuszy dobrze dotowanych materialnie, dla przygotowania terenu do wybuchu powstania. Bolszewicy przekonali się że żołnierz Polski stanowi element zwarty i nie podatny przewrotowej agitacji.

Dlatego punkt ciężkości swojej roboty politycznej i agitacyjnej przetrzucili na ludność zamieszkałą na terenach obsadzonych przez W.P. Specjalnie na teren przyfrontowy z tej i z tamtej strony linii bojowej.

W ostatnich dniach odkryto i zaresztowane całą organizację komunistyczną, meldunek Nr. 1846/II. do Nacz. Dow. z dnia 15 III. i stwierdzono że przez agitację wśród wojska była w planie agitacja bolszewicka przeciwko Petlurze jako pozostającego w stosunkach z Polską.

W. J. J. J.
listy z 14
no do przez
eci dla Pa

UTE
VES
York

378

Aby tej bolszewickiej agitacji skutecznie można przeciwdziałać nale-
ży popierać ruch narodowy ukraiński, który coraz bardziej zyskuje na po-
пулярności.

Oficjalne ogłoszenie formowania armii ukraińskiej przy pomocy Pol-
skiej, otwarcie punktów meldunkowych względnie werbunkowych przyczyni-
 się w ogromnym ~~stopniu~~ do zpopularyzowania Polski ukraińskiego chło-
pa, który dotychczas widział w żołnierzu polskim najezdźcę.

Równocześnie starac się trzeba o pozyskanie sympatji ludności nie-
swojej, choćby ze względów czyste militarnych, aby zapewnić sobie bezpie-
czeństwo tyłów czy to na wypadek naszej ofensywy lub tembardziej ofen-
sywy nieprzyjacielskiej.

Ludność trzeba przedewszystkiem zapewnić 1.) lepszy byt materialny
/odpowiednia pomoc Intendantury wojsk oraz władz aprowizacyjnych/ 2.) ud-
deskonalic propagandę przeciwstawiając propagandzie bolszewickiej i bol-
szewickiej ukraińskiej t.zw. mazepińskiej w duchu filopolskim. W tym celu
można wysłać inteligentny element ukraińsko Galicyjski nie przyjęty
do tworzącej się armii.

Ludność miejscowa oczekuje też od władz polskich załatwienia kwestji
rolnej. Oile dotychczas zdołano się przekonać popularyzowana przez "Ogō-
niok" reforma agrarna uchwalona przez Sejm Polski odpowiada tut. ludność
czekają tylko uzupełnione oficjalne dane, że strony rządu Polskiego. Załat-
wienie tej tak palącej sprawy niewątpliwie przyczyni się znacznie do
uspokojenia umysłów i zjadania nam nawet przychylności.

Dlatego uprasza się o przysłanie wskazówek i dyrektyw jakich prę-
wadzenia akcji ukraińskiej przestrzegać należy; bez danych wytycznych
z góry Oddział II. nie bynajmniej jest w stanie racjonalnie uchwylić nici nie-
jasowej polityki i ewentualnie wpłynąć na nią w odpowiednim duchu, tem
bardziej że na terenie Frontu Wołyńskiego w Rownem i w Lucku przebywa
dużo ukraińskich i miarodajnych czynników którzy wychodzą od Polaków
jasnego postawienia kwestji. Ekspozytura Nacz. Dow. w Kamieńcu (Kpt. Czar-
necki) nie może objąć całego terenu, dlatego praca jego jesttu zupełnie
niewidoczna i wcale nie daje się odczuć.

Dowództwo Frontu nie mogąc się bez wiedzy i rozkazu Nacz. Dow. zbyt-
nie angażować nie może też pewnych kwestji rozstrzygnąć których załat-
wienia pragną tut. ukraińcy jak n.p.:

- 1.) punkty werbunkowe w miastach na terenie Frontu.
- 2.) Przedstawiciel Ukraiński przy Dowództwie Frontu.
- 3.) Propaganda ukraińska zapomocą broszur, odezw oraz pozwolenie urzędze-
nia zebrań i wieców ukraińskich.
- 4.) Ogłoszenie o tworzeniu się armii ukraińskiej przy pomocy Polski.
- 5.) załatwienie kwestji agrarnej, przez oficjalny komunikat ze strony
władz polskich.

Dla uzupełnienia dodać by należało jeszcze gruntowne zajęcie się
życiem polskim pod względem oświatowym i tutaj wydaje się konieczna
pomoc szczególnie w sprawie finansowania tut. polskich organizacji. Dzia-
łająca na Wołyniu Straż Kresowa z powodu braku środków materialnych nie
jest w możności rozwinąć całej swojej działalności.

Działalność zaś ta jest w całym tego słowa znaczeniu dodatnia; orga-
nizowanie rad ludowych pow. sioch i gminach przyczynia się znacznie do
uporządkowania miejscowych stosunków.

Na terenie Frontu Wołyńskiego znajduje się cały szereg kolonji pol-
skich gdzie w pracy oświatowej "Macieś Polska" również z powodu braku
środków nie może rozwijać należytej działalności.

Stosując się do wydanego przez Nacz. Dow. rozkazu przesyła się wyżej
spomnianą historję Polski Płk-KORSZNIIEWSKIGO.

Dnia 17. III. zjawiła się u Szefa Oddziału II. delegacja wojskowa
ukraińska złożona z Płk. Szt. Gen. Myszkowskiego Płk. Korszniewskiego
i Por. Bukszewanego, złożyła swój memoriał i prosiła o interwencję u władz
władz centralnych w Warszawie.

Płk. Szt. Gen. MYSZKOWSKI otrzymał pozwolenie na wyjazd do Warszawy
by ze swej strony przedstawił sytuację gł. atamanowi PETLURZE którego
był Szefem Sztabu.

Delegacja ta zwróciła się równocześnie z prośbą o zezwolenie na wy-
dawanie w Rownem gazety ukr. w duchu filopolskim pisanej dla uświadomie-
nia mas o znaczeniu pobytu w Warszawie atamana PETLURY.

Za zgodność:

Zmorył

P R Z E C W Ł O C K Im.p.

Szt. Gen. Ppłk. i Szef Sztabu.

PLSC IN
STITUTE
ARCHIVES
New York

2 załączniki.

INSTITUTE
ARCHIVES
New York

379

PANU NACZELNIKOWI FRONTU WOLYŃSKIEGO.

Podpułkownik Armii Ukrainskiej

A. K o r s z n i e w s k i .

Równo, 7/III. 1920. r.

Nr. 1.

R A P O R T .

Będąc szczerym zwolennikiem sprzymierza Polski a Ukrainy i wierząc w zbawiennosć owego sprzymierza dla obydwóch tych narodów, ja według pobudek mego własnego sumienia, podaję ten raport. - Ja uniżenie proszę, gdy Wasza Egzekucja znajdzie możliwym, nadesłać go Naczelnemu Wodźcowi Państwa Polskiego dla obznajomienia się i decyzji. -

Narody Polski a Ukrainy są największe z reszty słowiańskich narodów [Nie biorąc w rachubę Rosję]. Oni są jedni z lepszych wojowników świata, lecz nie są oni zawojownicy. - Bieć się za pogwałconą sprawiedliwość, czy to swoją, czy cudzą - bez różnicy, Polacy i Ukraińcy zawsze mogli i mogą. Lecz nie tylko się bieć co główna - zwyciężać. Najwspanialszą dzieję przeszłości Polski a Ukrainy - są walki o wolność własną lub czyjąś. Do tego rodzaju walk Polaków musimy zarachować: Grunwald, Wiedeń, Częstochowę; cuda Kościuszki, Hąbrowskiego i wielu innych w czasie upadku Polski. Analogiczne walki narodu ukraińskiego odbywali się po wszystkie jego historycznego ~~istnienia~~ istnowania. - Te świetne dzieje narodów Polskiego i Ukrainskiego tylko dla tego świecą taką bajeczną pięknoscią iż we fundamencie swym miały niezamącone cele zwalczania przemocy, okrucieństw i zaborczości innych narodów. Walki tego rodzaju zawsze wzbudzały i będą wzbudzać największy zapał i samopoświęcenie tych narodów. - Usiłowania niektórych prowodyrów Polski a Ukrainy o zdobyczy na cudzy rachunek, o rozpowszechnienie ogniem i mieczem swej władzy nad innymi narodami nigdy a nigdy nie miały powodzenia. - Przykładem tego mogą być wojny Zygaunta III. z Moskwą, a ze strony Ukrainskiego narodu walki książąt Ołesa i Iwana

Obecna wojna z Moskwą byłaby straszną, jak dla Polski tak i dla Ukrainy, gdyby ona prowadziła się na rzecz zaborów, na rzecz rozpowszechniania nad innymi narodami obcej władzy. -

Zpołączając z wyżej wypowiedzianem swój własny doświadczenia osiągnięty w walce Ukraińskiego narodu z Rosją, a także przyglądając się uważnie dotyczącej się wojny Polski a Rosji, ja muszę wyznać iż widzę najpomyślniejszy i prędki koniec Polsko-Ukraińskiej- Rosyjskiej wojny tylko w ten czas gdy wojna ta będzie ogłoszona za wojnę o niepodległość uciemięzonych przez Rosję narodów, a w pierwszym rzędzie narodu Ukraińskiego. - Lecz mało będzie tylko ogłosić - trzeba szczerze i otwarcie dopomagać w urządzeniu państwowego i społecznego ustroju tych narodów trzeba wzajemnie popierać ich uświadomione elementy. - Trzeba wszystkimi siłami dążyć do tego aby polityka polska względem tych narodów nie była podobną do polityki Niemców w Polsce i Ukrainie w czasie swarzenia tak zwanych niepodległości"ich. - Broń Boże od takich podobieństw. - System niemieckiej polityki był dobry dla Niemców, lecz nigdy dla Polaków. System taki osłabia duch polskiego narodu, jego siłę odporną i doprowadza do zniechęcenia i zwątpienia ~~zmysłu~~ psychikę jego. - Różne sprzeniewieżenia praw miejscowej ludności, być może przez winę jednostek czynione; wydalenia z urzędów rdzennych obywateli okupowanych krajów; zawieszenie różnych publicznych organizacji; prasy i t.p. - Wszystko to stwarza wielkie przygnębienie ducha jak wśród ludności tak i wojska polskich na froncie. Mówiąc o wojsku ja rozumię wojsko frontu, a nie wojsko co pełni służbę na tyłach. Wojska tyłów, we wszystkich armjach, do takich rzeczy nie są czuli. Tego mało - podobna sytuacja stosunków daje potężny środek w ręce wrogów otaczających jak Polaków tak Ukraińców. A tych wrogów taka masa tutaj, taka moc ich i wszystkie oni są różne - co wróg to innego koloru i gatunku. Tylko pod jednym względem te wrogi są jednakowi to co do swych uczuć do niepodległości Polski a Ukrainy. Bezmierna nienawiść, złość i żądza ostatecznego za wszelką cenę, zniszczenia owych niepodległości, to są najważniejsze cele ich życia i działań. Cicho, bez hałasu, oni wykorzystują najniejszą nagodę; by syknąć chytry podstęp na podburzenie przeciw polskości; by zaagitować, by podburzyć i t.p. i t.d..

Najaniejszą niedorzeczność tego lub owego funkcjonariusza Polski, najaniejszy wypadek codziennego życia /jazda polskiego oficera z psen na samochodzie, leżący trup zmarłego żołnierza na szpitalnem podwórzu, zsadzenie z pociągu bezbiletne^ogo pasażera i t.p./ ~~xxxxxxxxxxxxxxxx~~ - wszystko to daje obfity materiał do przeciw-polskiej agitacji jak wśród ~~xx~~ ludności cywilnej tak i wojska. Aby pozbać te wrogie elementa skuteczności ich działań, niezbędnym jest pracyciagnąć tu na Ukrainie wszystkie uświadomione żywioły ukraińskie. A te żywioły, byle spostrzegły pewną szczerłość, ze strony polskich czynników miarodajnych, bez wątpienia dadzą najlepszą siłę dla zwalczania wrogich Polsce a Ukrainie żywiołów.-

Koncząc ten raport mój, ja muszę dodać, iż obecny stan rzeczy na Ukrainie, jak najlepiej nadają się do zniszczenia w życie wiekopomnego dzieła - prawdziwego sprzymierza, Polski a Ukrainy.-

Połączenie tych dwóch narodów, na ośnowie sprawiedliwego porozumienia się ich pomiędzy sobą - w najbliższym czasie da nieobliczalne i błogosławione skutki na wszystkich polaciach: ekonomicznego, kulturalnego i politycznego życia; nie tylko Polski i Ukrainy lecz całego wschodu Europy, a nawet całej ludzkości. -

Za zgodność odpisa

Herrich

Nierownik sekcji politycznej.

/-/. Pułkownik Armii Ukraińskiej
Antoni Korszniewski m.p.

763/5/20

Pasa Kierownika Sekcji Politycznej Dowództwa Frontu Wołyńskiego.

Z polecenia Wojsk. Ref. Sekcji do Spraw Wojsk., Sotnika D r a s s e n k i, mając Pańskie pozwolenie objechałem powiat Zasławski i Ostrogski celem zbadania nastroju tychże.

W raporcie swoim nadmieniam wszystkie spostrzeżenia jakie odnotowałem stykając się bezpośrednio z ludnością powiatów Wołynia okupowanych przez Wojska Polskie.

Trzeba zaznaczyć politykę bogaczy którzy nie mogą zrozumieć rzekomo pamiętających nieporządków, niewiarogodnego ucisku jaki tam panuje i wśród pracujących wieśniaków i wśród inteligencji.

Jest też tym gorzej że dąleje się to w przedmowej, historycznej chwili bratania się Polaków z Ukrainą, w chwili kiedy nad tą ostatnią wisi groźba czerwonej ruiny.

Obowiązkiem wszystkich obywateli biorących udział w życiu wewnętrznym Ukrainy jest staranie o polepszenie bytu tejże, jest pilna potrzeba wiano życia kulturalnego na Wołyniu, bo to które tam było, już wymarło.

Trzeba unikać wszystkiego przyczyni które wywołuje nieśmiaki a które według mnie są następujące:

I/ Rozwiązanie wszystkich demokratycznych urzędów, dyrekcji, a mianowicie ~~innych~~ Trudowej Rady, Ziemskiej Uprawy, Narodowej Uprawy, Ziemstwa, a na wet zwykłych państwowych zakładów, jak poost.

Takie postępowanie uwidoczniło wrogię uposobienie rządu polskiego do Ukrainy, a prócz tego pozbawiło wielu ludzi możliwości zarobkowania.

Nie wspominając już o tem, że niektórzy działacze są w podejrzeniu / niebezpieczeństwa /

II. Przeprowadzanie wszelkich rewizycji zboża i podwór.

III. Brutalne obchodzenie się z wziętymi do niewoli żołnierzami t.w. Petlurami co przekonywa wszystkich, że rząd polski nie uznaje Ukrainy i Petlury.

IV. Nadto nieuzasadniona tendencja polonizowania w niektórych szkołach. Stare szkoły i nauczyciele są nie satysfakcjonowani, a przysyła się natomiast nauczycieli Polaków / Polakom / nacjonalności / którzy, j.m.p. w powiecie Zasławskim wnoszą w daleki przeszłość, że to jest ziemia Polska. Węśniacy w takich wypadkach zachowują bierną opozycję.

V. Jaskrawe nieposzanowanie ukraińskiej narodowości, są to sprawy co dzieńne, które przytrafiają się nawet w obecności oficjalnych władz. Pomijając odzwyczajenie się o Petlurze, armii ukraińskiej itp.

VII. Jawnie wypowiedzianie się większości Polaków, że Polska jest za podziałem.

VII. Na wań policji i żandarmerji nad osobami które są znane jako działacze ukraińscy, lub też są starszymi Petlurami.

VIII. Wielkie ograniczenia ruchu i trudności zdobywania pozwolenia pozwolenia.

IX. Brak łączności z wsią, gdzie wobec ciemoty ludu ukraińskiego łatwo nagięto się mogą bolesne absurdy, które anarchizowanie nastroja wies.

Według mojego zdania, aby pokazać naprawdę, że żyjemy z rządu polski i Ukrainy jest szkodliwym, nie dość jest rozmawiać o tem w Warszawie, ale trzeba stoczyć to w życiu, na miejscu.

1/ Niezwłocznie wszystkim władzom, jak cywilnym tak i wojskowym, a w szczególności żandarmerji trzeba wytknąć smutną sytuację jakże szkodliwą między Polską a Ukrainą republiką.

2/- Droga oficjalnych ogłoszeń i odraz wyrażenie całej ludności wszystko to, co ma się urzeczywistniać w niedalekiej przyszłości dla Ukrainy w ogóle, a dla Wołynia w szczególności. Tak, jak jest powiedziane w umowie między Dyrektoriatem i Rządem Polskim.

3/ Konieczną jest obecność w każdym urzędzie powiatowym przedstawiciela Rządu ukraińskiego.

- 6/ Wszęście starać się do porozumienia się zauszycielstwa Ukr. z polsk. Inspektoratem.
 - 7/ Natychmiast znieść nadzór nad Ukraincami którzy do dziś dnia są jeszcze, często przez fałszywe doniesienia.
 - 8/ Iść na rękę ukraińskiej "Proswity"
 - 9/ Przy wyborach do Ziemianstwa zwrócić uwagę baczną na głos ukr.
 - 10/ Przyjęcie na służbę ludzi inteligentnych, którzy są teraz zwolnieni.
 - 11/ Nadanie legalny charakter miejscowej kult. oświatowej pracy ukr. .
 - 12/ Założenie kult. oświatowego centrum, na przykład w R o w n i e.
- Na tym centrum mogłyby się opierać filje, otrzymując książki ukraińskie i czasopisma, które to ostatnie powinno centrum wydawać.
- Do centrum należałyby filje sprawowania prawdziwe o nastroju danej miejscowości. Centrum powinno mieć u siebie skład książek i not ze Lwowa i Warszawy i powinno być w ciągłym kontakcie z Dowództwem Frontu Woł. i swoim regionem, tylko wtedy uda się naprawdę materialnie i moralnie polepszyć byt wyżej wymienionych powiatów.
- I tylko tą drogą można się spodziewać dojścia do silnej armji / chętnego stawiania do poborów. /, bo wiadział pójść na Dyrektorjat.
- Trzeba tylko usunąć jego troskę bo gdy nerwy są pożąłżnione na nic liczyć nie można, ruina pójść dalej.

A przecież można jej zapobiegać.

15.III.1920.

Starszyna

72 / Mikołaj B u k s z o w a n y m.p.

Za zgodność tłumaczenia z oryginałem:

J. Kruchtyj
Kierownik sekcji politycznej.

Rozdziałnik.

Belweder. *Kpt. Saitalski...*

Naczelné Dowództwo Oddział II. Warszawa

Dowódca Frontu Wołyńskiego.

Szef Sztabu Frontu Woł.

Szef Oddziału II.